

ŠOLTYS, Dominik. *Prí(r)učka právneho feminizmu. Pojem, charakteristika, znaky, vývoj a podoby právneho feminizmu*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2022.³⁵²

„Feminizmus je možno jednoducho o tom, že za všetkým treba hľadať ženu.“
(úryvok z monografie)

Monografia JUDr. Dominika Šoltysa, PhD. na v posledných desaťročiach zvučnú tému feminizmu je, ako naznačuje aj samotný názov, viac než príručkou právneho feminizmu. Základy súčasnej patriarchálnej spoločnosti autor kritizuje z pohľadu spoločenskej, politickej, sociálnej a ekonomickej rodovej nerovnosti, argumentujúc silou právneho feminizmu, ako cieľavedomého presadzovania a popularizovania ženských práv vo svete stále ovládanom neduhom rodovej nerovnosti.

Samotná monografia sa skladá z troch hlavných častí. Prvá časť sa zaoberá úvodom do právneho feminizmu a predstavuje úvodný exkurz do problematiky feministickej právnej vedy. Vychádza spočiatku z rôznorodosti definícií feminizmu, pričom tieto rozdeľuje na tie, ktoré feminizmus vnímajú jednak ako filozoficky-ideologický smer, či doktrínu, a rovnako aj ako občianske hnutie s politickými cieľmi a presahom do praxe. Za ústrednú definíciu si autor volí vnímanie feminizmu K. Offenovej, ktorá popisuje feminizmus ako pojem zahŕňajúci ideológiu a hnutie za sociálno-politickú zmenu, zakladajúcu sa na kritickom prístupe k mužskej nadradenosti a ženskej podriadenosti vo vnútri akejkoľvek spoločnosti.³⁵³

Z tejto časti silno cítiť vyhranenosť autora voči patriarchálnej spoločnosti, ktorú spája s pojmom feminizmu, ktorý vníma ako kritiku a pokus o zvrhnutie všetkých patriarchálnych myšlienok a spoločenských inštitúcií snažiacich sa o to, aby ženská polovica populácie bola a do budúca aj ostala ovládanou rukami mužskej authority. Autor nadväzuje snahou o zadefinovanie právneho feminizmu, ktorá sa nesie v rovnakom duchu ako doposiaľ rozpracovaná definícia feminizmu, pričom ako ústrednú definíciu z mnohých, v tomto prípade uvádza definíciu právneho feminizmu P. Smithovej, ktorá ho vníma ako analýzu a kritiku práva ako patriarchálnej inštitúcie.³⁵⁴ Autor rovnako poukazuje aj na viaceré názory iných autorov venujúcich sa problematike feminizmu, ktorí vyjadrujú istý skepticizmus voči plnej využiteľnosti a potreby rozvoja právneho feminizmu. Napriek názorovej rôznorodosti, si autor veľmi prezieravým spôsobom abstrahuje z rôznych definícií oboch pojmov základné definičné znaky, na ktorých následne buduje svoje predpoklady a výskum feminizmu.

Následne autor v prvej časti rozoberá znaky feministickej právnej vedy, filozofie a teórie v podobe, ako sa vyvinuli od druhej po tretiu vlnu feminizmu, v rámci ktorých jednak

³⁵² Uvedená recenzia je prekladom z anglického jazyka, pričom pôvodne vyšla v cudzom jazyku v časopise Bratislava Law Review. Porovnaj MAJEROVÁ, Sára. Šoltys, Dominik: The H(and)book of Legal Feminism: The Concept, Nature, Features, Development and Forms of Legal Feminism. Pavol Jozef Šafárik University in Košice, 2022. In *Bratislava Law Review*, 2023, Vol. 7, No. 1, pp. 141-144.

³⁵³ OFFEN, Karen. Defining Feminism: A Comparative Historical Approach. *Signs*, 14/ 1, 1988. s. 151.

³⁵⁴ SMITH, P. Feminist Jurisprudence and the Nature of Law. CULVER, K. *Readings in the Philosophy of Law*, 2. vydanie Peterborough: Broadview Press, 2008. s. 219.

konštatuje prítomnosť značnej diverzity právneho feminizmu, teda prítomnosti rôznorodých feministických právnych teórií, a rovnako tak vyslovuje autor presvedčenie o rozmachu feminizmu prostredníctvom feministickej otvorenosti apelujúcej o inklúziu čo možno najväčšieho počtu žien s najrôznejších spoločenských oblastí a najrôznejších myšlienkových prúdov, čím možno načrtnúť aj v súčasnosti formujúcu sa tzv. štvrtú vlnu feminizmu.

Autor uzatvára prvú, do značnej miery teoretickú časť monografie zameranú na názorovú rôznorodosť popredných feministických autorov na problematiku feminizmu, uvedením základnej klasifikácie feminizmu, vychádzajúcej z hlavných ideových zdrojov, do ktorej zaradzuje najrozšírenejšie typy feminizmu, akými sú liberálny feminizmus, kultúrny feminizmus, radikálny feminizmus, psychoanalytický feminizmus, postmoderný feminizmus, černošský feminizmus, lesbický feminizmus a pragmatistický feminizmus, kú ktorým sa autor následne v určitej forme vracia v rámci tretej časti monografie. Bližšia klasifikácia týchto typov feminizmu v práci však absentuje, čo možno s ohľadom na hlavné ciele práce vnímať negatívne. Autorovi by sme v tomto prípade odporúčali v budúcnosti v prípade práci na podobnej monografii, ktorá aspiruje o podanie teoretickej základne právneho feminizmu, zúžiť počet definícií feminizmu naprieč rôznymi autormi, ktorých definície sú do značnej miery zhodné, práve v prospech zdefinovania základnej klasifikácie právneho feminizmu. Takto zvolená štruktúra by tak mohla poskytnúť čitateľom lepší teoretický prehľad, ktorý im napomôže lepšie pochopiť a navnímať ďalšie dve časti práce, predovšetkým tretiu časť, ktorá sa venuje práve spomínaným typom feminizmu, avšak už vo viac konkrétnej podobe, skrz názorovú líniu viacerých feministických autorov. Prvá časť, tvoriaca skoro polovicu rozsahu monografie, je v zmysle uvedeného z nášho pohľadu, s ohľadom na počet nosných informácií, ktoré čitateľom poskytuje, rozsahovo príliš rozsiahla.

Druhá časť monografie sa v úvode zaoberá základnou systematikou právneho feminizmu naprieč prvou až štvrtou vlnou feminizmu, čím autor čitateľom ponúka okrem iného aj stručný exkurz do vnútra procesu rozvoja feminizmu vo všeobecnosti a zachytáva tak historický vývoj feminizmu. Následne autor predstavuje čitateľom ďalšie základné delenie feministickej právnej filozofie na feminizmus podobnosti a feminizmus rozdielov, v rámci ktorého zameriava pozornosť na rôznorodosť teoretických pozícií vybraných predstaviteľiek feminizmu, resp. feministických teoretičiek, zastávajúcich rôzne pozície, v zmysle ktorých následne autor abstrahuje všeobecnú škálu pozícií medzi feminizmom podobnosti a feminizmom rozdielov. Ide o nasledovné pozície: asimilačná pozícia, liberálna epizodická pozícia, bivalentná pozícia, inkorporacionistická pozícia, transformačná pozícia, intersekcionalná pozícia a eliminačná pozícia. V závere druhej časti monografie autor venuje pozornosť právneho feminizmu medzi esencializmom a antiesencializmom, v rámci čoho do značnej miery autor čerpá zo svojej skoršej publikácie venujúcej sa postojom stojacím medzi esencializmom a anti-esencializmom vo feministickej právnej filozofii.³⁵⁵ Autor sa tu venuje fundamentálnemu základu celej feministickej teórie, ktorým je problematika kategórie, resp. pojmu „žena“, v rámci čoho identifikuje základné feministické príčiny, či dôvody vedúce k vzniku esencialistických teórií, ktoré stavia do kontrastu s najzásadnejšími feministickými argumentmi anti-esencializmu, čo ponúka veľmi prehľadný a čitateľný prehľad týchto dvoch prístupov, čo nutno vyzdvihnúť.

Tretia časť sa, ako sme už načrtli, venuje jednotlivým najzakladanejším, či všeobecne najzvučnejším typom feminizmu, v rámci ktorej autor vysvetľuje vybrané filozofické smery na podklade textov viacerých feministicky orientovaných autorov, na ktorých autor hodnotí zvolené texty samostatne a následne v ich vzájomnej previazanosti, na podklade čoho

³⁵⁵ ŠOLTYS, D. Medzi esencializmom a anti-esencializmom vo feministickej právnej filozofii. Štát a právo, 1/2022, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, 2022, s. 45-71.

formuluje svoje vlastné názory a závery o diverzite feminizmu a právneho feminizmu a vyjadruje vlastnú preferenciu voči rozvoju právneho feminizmu, ktorého potrebu presadenia pociťuje.

V rámci tretej časti monografie musíme na jednej strane vyzdvihnúť kvantitu textov, ktoré autor spracoval a tým poskytol komplexný prehľad názorovej vzorky súčasných aj minulých predstaviteľov feminizmu. Na druhej strane však nutno z pohľadu prehľadnosti a štruktúrovanosti monografie spomenúť istú nevyváženosť uvádzaných textov v rámci jednotlivých základných typov feministickej filozofie, čo samozrejme možno pripisovať absencii relevantných textov pre jednotlivé typy feminizmu, no v zmysle kvality monografie sa nám ako vhodné javí prehodnotiť kvantitu uvedených autorov a textov, kde sa ako prospešné ukazuje zjednotiť štrukturálne členenie každej podkapitoly tretej časti monografie.

Tak ako si aj sám autor kladie za otázne, považujeme aj my otázku potreby právneho feminizmu a zvýšenia právnej regulácie zohľadňujúcej feministickú ideu za spornú, nie v rozmere potreby právneho zakotvenia základných práv žien v spoločnosti, s cieľom zaistiť rovnosť v nosných oblastiach spoločenských vzťahov, či presahu feminizmu do verejnej politiky, pociťujeme však za dôležité vyjadriť našu rezervovanosť voči snahám posilnenia postavenia žien primárne skrz prijímanie a zavádzanie novej právnej úpravy, nakoľko v oblasti rodovej rovnosti, ako primárne spoločenského problému, môže prílišný prienik práva pôsobiť represívne, ako prostriedok verejného donútenia k zmene spoločenskej mienky a postoja k ženám v slovenskej spoločnosti, ktorá si stále nesie pozostatky patriarchálnej a konzervatívnej spoločnosti, v rámci ktorej právne feminizmus môže skončiť ako výlučne teoretický prúd, bez výraznejšieho vplyvu na verejné dianie a situáciu v spoločenských vzťahoch, práve kvôli nedostatočnej základe v spoločenskom presvedčení o potrebne presadenia feministických cieľov do reality.

V závere však nutno vyzdvihnúť prácu autora, ktorý sa odhodlal spísať prvú monografiu z dejín feministickej politickej a právnej vedy na Slovensku, čím rovnako načrtnol feministickú politickú ideológiu v našom priestore a prilákal pozornosť verejnosti k tejto dôležitej problematike, o ktorej sa do veľkej miery mlčí. Dielo je do značnej miery pútavé a číta sa dobre, a to aj napriek teoretickému zameraniu a poňatiu témy, popisujúcej feminizmus a jeho podoby. Taktiež vyjadrujeme súhlas s autorovými znepokojením nad adekvátnosťou a aktuálnosťou prívlastkov našej krajiny ako demokratického a právneho štátu, nakoľko rovnako vnímame vysokú mieru útlaku voči základným právam rôznych minoritných skupín, medzi ktoré radíme aj rod a pohlavie žien, čo je nestotožniteľné s uvedenými prívlastkami, ktorými sa naša krajina pýši.

Na autorov v istej miere stručný exkurz do rôznych smerov feminizmu by sme v závere odporučili autorovi v budúcnosti nadviazať na základ, ktorý predstavuje táto monografia, hlbšou štúdiou minulých aj terajších snáh súčasného feminizmu na Slovensku a politik, či významných právnych dokumentov apelujúcich na dosiahnutie rodovej rovnosti a rovnosti pohlaví v spoločnosti, čím potenciálne prehĺbi právny rozmer predloženej monografie, nakoľko považujeme za dôležité podnietiť snahy o poukázanie na význam a aktuálnosť rodovej problematiky a feminizmu, ako jej parciálneho problému.

Rovnako sa ako žiadúce javí zohľadnenie interdisciplinariny problému rodovej otázky a vhodnosti zacomponovania alternatívnych nástrojov k prijímaniu novej právnej úpravy a jej nútenému presadzovaniu skrz sankcionovanie. Za zváženie možno dokonca odporučiť využitie mimoprávných nástrojov presadzovania feministických cieľov. Ako príklad uvedieme proces presadenia zrovnoprávnenia párov rovnakého pohlavia prostredníctvom referenda, ktorým sa podarilo presadiť prijatie zákona o rodine, čomu dopomohla podpora verejnosti, ktorú sa podarilo získať menej nátlakovým postupom. Podobné snahy by podľa nášho názoru bolo vhodné zohľadniť v prípade posudzovania právneho feminizmu v priestore Slovenskej

republiky. Aktuálnou však aj v tomto smere ostáva otázka, či je ako primárne potrebné zmeniť spoločnosť a následne túto zmenu pretaviť do zmeny právnej úpravy, alebo či je vhodnejšie skrz zmenu platnej právnej úpravy ašpirovať k zmene spoločenskej mienky smerom k žiadúcemu výsledku, ktorým v tomto prípade je uplatnenie feministickej kritiky práva s cieľom zrovnoprávnenia žien v dnešnom, do veľkej miery stále patriarchálnom svete.

Mgr. Sára Majerová
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra teórie práva a filozofie práva
sara.majerova@flaw.uniba.sk